

Ljubljana 2016

SLOVENŠČINA

KOT DRUGI JEZIK

GIMNAZIJA Z ITALIJANSKIM UČNIM JEZIKOM NA NARODNO MEŠANEM OBMOČJU SLOVENSKE ISTRE

Predmetni izpitni katalog za splošno maturo ◀

Predmetni izpitni katalog se uporablja od spomladanskega izpitnega roka **2018**, dokler ni določen novi. Veljavnost kataloga za leto, v katerem bo kandidat opravljal maturo, je navedena v Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno maturo za tisto leto.

ric

Državni izpitni center

PREDMETNI IZPITNI KATALOG ZA SPLOŠNO MATURO – SLOVENŠČINA KOT DRUGI JEZIK
GIMNAZIJA Z ITALIJANSKIM UČNIM JEZIKOM NA NARODNO MEŠANEM OBMOČJU SLOVENSKE ISTRE
Državna predmetna komisija za slovenščino za splošno matura (podskupina za slovenščino kot drugi jezik)

Katalog so pripravile:

dr. Majda Kaučič Baša
dr. Sonja Starc
Vesna Vlahovič

Recenzentki:

dr. Boža Krakar Vogel
Elen Zrinski

Katalog je določil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje na 177. seji 19. maja 2016 in se uporablja od spomladanskega izpitnega roka 2018, dokler ni določen novi katalog. Veljavnost kataloga za leto, v katerem bo kandidat opravljal matura, je navedena v Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno matura za tisto leto.

© Državni izpitni center, 2016
Vse pravice pridržane.

Izdal in založil:

Državni izpitni center

Predstavnik:

dr. Darko Zupanc

Uredile:

Nataša Hafner
dr. Andrejka Slavec Gornik
Joži Trkov

Oblikovanje in prelom:

Milena Jarc

Ljubljana 2016

ISSN 2232-6928

KAZALO

1	UVOD.....	5
2	IZPITNI CILJI	6
2.1	Splošni cilji.....	6
2.2	Cilji posameznih delov izpita	7
3	ZGRADBA IN OCENJEVANJE IZPITA	8
3.1	Shema izpita.....	8
3.2	Tipi nalog in ocenjevanje.....	9
3.3	Merila ocenjevanja izpita in njegovih posameznih delov	10
4	IZPITNE VSEBINE IN CILJI	14
4.1	Bralno razumevanje, poznavanje in raba jezika	14
4.2	Slušno razumevanje.....	15
4.3	Daljše esejsko besedilo.....	16
4.4	Ustni izpit.....	16
4.5	Književnost	18
4.6	Tematski sklop iz književnosti	21
5	PRIMERI NALOG ZA PISNI IZPIT	22
5.1	Bralno razumevanje ter poznavanje in raba jezika	22
5.2	Slušno razumevanje.....	27
5.3	Daljše esejsko besedilo.....	30
6	USTNI IZPIT	32
6.1	Cilji ustnega izpita	32
6.2	Zgradba ustnega izpita, vrste nalog oziroma vprašanj in njih taksonomske stopnje.....	32
6.3	Primer izpitnega listka	33
7	KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI	34
8	LITERATURA.....	35

1 UVOD

Predmetni izpitni katalog za splošno matura Slovenščina kot drugi jezik v gimnaziji z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju Slovenske Istre (v nadaljnjem besedilu katalog) je namenjen kandidatom¹ z italijanskim učnim jezikom. Vsebuje podatke o ciljih, vsebinah, poteku izpita, načinu ocenjevanja in preverjanih zmožnostih (splošna, posebna znanja). Katalog usmerja kandidate pri pripravi na splošno matura.

Standard znanja za opravljanje tega izpita splošne mature je primerljiv z višjo ravno tujega jezika, ima pa nekaj posebnosti (poudarjena sporazumevalna zmožnost, premagovanje interferenc ipd.).

Katalog za splošno matura temelji na veljavnem učnem načrtu² ter na sklepih Državne komisije za splošno matura (v nadaljevanju DK SM) o strukturi izpitov in predmetnih izpitnih katalogov, opredeljenih v veljavnem *Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno matura*.

Katalog za splošno matura je pripravila podskupina za slovenščino kot drugi jezik Državne predmetne komisije za slovenščino za splošno matura (v nadaljnjem besedilu DPK SM za slovenščino) na osnovi kataloga za splošno matura za slovenščino kot drugi jezik na narodno mešanem območju v Slovenski Istri 2010.

¹ V predmetnem izpitnem katalogu uporabljeni samostalniki moškega spola, ki se pomensko in smiselno vežejo na splošna, skupna poimenovanja (npr. kandidat, ocenjevalec), veljajo tako za osebe ženskega kot moškega spola.

² Učni načrt. Slovenščina kot drugi jezik [Elektronski vir]: gimnazija: gimnazija z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju Slovenske Istre: (412 ur)/avtorji Mojca Poznanovič Jezeršek ... [et al.]. - Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2008.

http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2012/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm

2 IZPITNI CILJI

2.1 Splošni cilji

Z izpitom splošne mature naj bi kandidat dokazal naslednje zmožnosti:

1. Sporazumevalno in jezikovno zmožnost v slovenščini kot drugem jeziku za bivanje, študij in delo v okolju, kjer je slovenščina uradni in državni jezik. Kandidat se zaveda pomembne vloge slovenskega jezika v svojem osebnem, družbenem in poklicnem življenju.
 - Zaveda se, da je slovenski jezik državni in uradni jezik v Republiki Sloveniji in da je italijanski jezik uradni jezik na dvojezičnem območju Slovenske Istre. Pozna pa tudi položaj madžarskega jezika in drugih jezikov v Republiki Sloveniji ter položaj slovenskega jezika v zamejstvu in izseljenstvu. Z razumevanjem izrazne in ustvarjalne enakovrednosti slovenščine v družbi evropskih jezikov razvija pomembne sestavine socialne zmožnosti.
 - Zaveda se, da je slovenski jezik temeljna prvina njegove državljske identitete, skupaj s književnostjo pa tudi najpomembnejši del slovenske kulturne dediščine; tako si oblikuje svojo državljsko zavest.
 - Kandidat dokaže zmožnost pogovarjanja, poslušanja (gledanja), branja, pisanja in govorjenja raznih besedil.
 - Pogovarja se vljudno in strpno; spoštuje mnenje drugih, izraža svoje mnenje in ga utemelji.
 - Besedila posluša in bere razmišljujoče in kritično, razčlenjuje in vrednoti jih z raznih vidikov ter prepozna morebitno manipulativnost. Z umestitvijo prebranih/poslušanih besedil v časovni in kulturni kontekst dokaže svojo medkulturno zmožnost.
 - Tvoril učinkovita, razumljiva, ustrezna in jezikovno pravilna ustna in pisna besedila. Tako dokaže jezikovno, slogovno in metajezikovno zmožnost v slovenskem knjižnem jeziku.
 - Svoja in tuja besedila sistematično opazuje in razčlenjuje z raznih vidikov, še zlasti je pozoren na vnašanje jezikovnih prvin iz italijanskega v slovenski jezik ter tako dokaže svojo jezikovno, slogovno in metajezikovno zmožnost ter zmožnost nebesednega sporazumevanja.
 - Pozna systemske zakonitosti slovenskega knjižnega jezika in jih upošteva pri tvorbi svojih besedil.
 - Zna uporabiti ustrezno jezikovno zvrst v danih sporazumevalnih okoliščinah.
2. Kandidat dokaže zmožnost literarnega branja kot specifično podvrsto sporazumevalne zmožnosti. Bere in interpretira literarna besedila: (estetsko) doživlja, razumeva, aktualizira in s pomočjo svojih izkušenj, književnega znanja in splošne razgledanosti vrednoti ter poimenuje idejno-tematske in slogovno-kompozicijske plasti besedil iz sodobne, novejša in starejša slovenske književnosti ter prevedene italijanske književnosti.
 - Kandidat ob interpretaciji literarnih besedil dokaže zmožnost tvorjenja daljšega esejskega besedila.
 - Kandidat ob interpretaciji razvija estetsko in kulturno zmožnost: literarna besedila opredeljuje po zvrstno-vrstni pripadnosti, prepozna in vrednoti posebnosti njihove literarnoumetniške sestave, jih umešča v prostor in čas, opredeli temeljne kulturnozgodovinske okoliščine, ki so določale njihovo nastajanje in sprejetost pri bralcih.
 - Kandidat razvršča književna besedila v širši časovni okvir in pri tem primerja razvoj slovenske književnosti s sočasnimi smermi, z avtorji in deli iz italijanske književnosti. Tako prek tekstno-kontekstnih primerjav, presoj in medpredmetnih povezav dokaže svojo medkulturno zmožnost.

2.2 Cilji posameznih delov izpita

Kandidat naj bi na izpitu splošne mature dokazal spretnosti in zmožnosti:

- brati in poslušati pisno in govornjeno besedilo (neumetnostno/umetnostno) v slovenskem jeziku, in sicer na ravni površinskega (linearnega) in globinskega razumevanja ter na ravni kritičnega oziroma ustvarjalnega odzivanja;
- slogovno ustrezno pisno sporočiti bistvo in/ali podrobno vsebino pisnega besedila v slovenskem jeziku z uporabo slovenskega jezika;
- pravilno izbrati in pisno rabiti besedje ter jezikovna sredstva glede na situacijo oziroma sobesedilo, sporočilni namen ter naslovnika;
- samostojno pisno jasno in jezikovno pravilno predstaviti podatke in dogodke, argumente in protiargumente ter izraziti osebne interese, mnenja in občutja v smiselno zaokroženem, skladnem, logičnem besedilu v slovenskem jeziku;
- razumeti avtentično ustno in pisno umetnostno in neumetnostno besedilo v slovenskem jeziku;
- razumeti izvirne in druge govorce slovenskega jezika v različnih govornih položajih (pogovor, intervju, argumentiranje, razpravljanje), tj. razumeti dvogovorna besedila;
- razumeti različne vrste enogovornih besedil, kot so zaokrožene sestavine radijskih poročil, kratke radijske pripovedi, obvestila, objave, izjave;
- v slovenskem jeziku pisno jasno povzeti bistvo in/ali podrobnosti vsebine slišane govornega besedila ter jasno in prepričljivo izražati mnenje in ustrezno utemeljiti svoje vrednotenje;
- v slovenskem jeziku razumljivo ustno predstaviti oz. komentirati obravnavano temo ter prepričljivo izraziti in zagovarjati lastno mnenje ter občutke v zvezi s tem;
- iskati informacije ali odkrivati mnenje in stališča sogovornika v pogovoru v slovenskem jeziku, kar vključuje tako dajanje spodbud kakor tudi odzivanje v pogovoru, v uradnem in neuradnem govornem položaju;
- doživeto brati in estetsko interpretirati umetnostno besedilo v slovenskem jeziku.

Kandidat naj bi na izpitu splošne mature dokazal znanje:

- ustrezno obvladanje slovenskega besedja, glasoslovja, oblikoslovja, skladnje in pravopisa ter sociolingvističnih in pragmatičnih zakonitosti slovenskega jezika;
- poznavanje razvoja in značilnosti slovenske književnosti, reprezentativnih avtorjev in del, upoštevajoč najpomembnejše vidike slovenske kulture in civilizacije.

3 ZGRADBA IN OCENJEVANJE IZPITA

3.1 Shema izpita

Splošna matura iz slovenščine kot drugega jezika v gimnaziji z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju Slovenske Istre je sestavljena iz pisnega in ustnega izpita. Pisni izpit, katerega vrednost je 80 % ocene, bo ocenjen zunanje, ustni izpit, katerega vrednost je 20 % končne ocene, pa notranje.

► Pisni izpit – zunanji del izpita

Izpitna pola	Naslov	Trajanje	Delež pri oceni	Ocenjevanje	Pripomočki	Priloge
1 A	Bralno razumevanje	20 minut	10 %	zunanje	nalivno pero ali kemični svinčnik	besedilna priloga
1 B	Poznavanje in raba jezika	40 minut	25 %			
2	Slušno razumevanje	do 20 minut	10 %	zunanje	nativno pero ali kemični svinčnik	
3	Daljša esejsko besedilo (na razpisano književno temo) (400–600 besed)	90 minut	35 %	zunanje	nativno pero ali kemični svinčnik, Slovar slovenskega knjižnega jezika	možna besedilna priloga
Skupaj		170 minut	80 %			

Po zaključku pisanja Izpitne pole 1, tj. pred začetkom pisanja Izpitne pole 2, je 10-minutna prekinitev. Po zaključku pisanja Izpitne pole 2, tj. pred začetkom pisanja Izpitne pole 3, je 30-minutni odmor.

► Ustni izpit – notranji del izpita³

Naslov	Trajanje	Delež pri oceni	Ocenjevanje
Interpretacija priloženega znanega ali neznanega književnega besedila (tema iz književnosti), prosti govor/pogovor (razlaganje, ponazarjanje, utemeljevanje, dokazovanje, vrednotenje) o jezikovnih pojavih (tema iz jezika ob priloženem umetnostnem/neumetnostnem besedilu).	do 20 minut	20 %	notranje
Skupaj	do 20 minut	20 %	

³ Kandidati lahko na ustnem izpitu uporabljajo SSKJ.

3.2 Tipi nalog in ocenjevanje

Pri preverjanju znanja so uporabljeni tipi nalog in vrste besedil, ki so predstavljeni na naslednjih straneh, vendar ne vsi hkrati v okviru istega izpita. DPK SM za slovenščino vsakokrat pri pripravi izpitnih pol izbire med njimi.

► Pisni izpit

Izpitna pola (IP)	Tip naloge	Število nalog	Ocenjevanje
1 A	Strukturirane naloge, sestavljene iz: a) nalog zaprtega tipa, npr.: <ul style="list-style-type: none">– naloge alternativne izbire– naloge izbirnega tipa– naloge povezovanja– naloge s kratkimi odgovori– naloge dopolnjevanja– naloge analize z grafičnim prikazom– naloge korekcije ...	do 8	vsaka naloga od 1 do 2 točki
	b) nalog polodprtega tipa – naloge s krajšimi odgovori	do 7	vsaka naloga od 1 do 3 točke
1 B	Strukturirane naloge, sestavljene iz: a) nalog zaprtega tipa, npr.: <ul style="list-style-type: none">– naloge alternativne izbire– naloge izbirnega tipa– naloge povezovanja– naloge s kratkimi odgovori– naloge dopolnjevanja– naloge analize z grafičnim prikazom– naloge korekcije ...	do 12	vsaka naloga od 1 do 2 točki
	b) nalog polodprtega tipa – naloge s krajšimi odgovori	do 7	vsaka naloga od 1 do 3 točke
	c) nalog odprtega tipa – naloge z daljšimi odgovori	do 3	vsaka naloga od 3 do 5 točk
Skupaj IP 1		do 37	do 70 točk
2	Strukturirane naloge, sestavljene iz: a) nalog zaprtega tipa, npr.: <ul style="list-style-type: none">– naloge alternativne izbire– naloge izbirnega tipa– naloge povezovanja– naloge s kratkimi odgovori– naloge dopolnjevanja– naloge razvrščanja ...	do 10	vsaka naloga od 1 do 2 točki
	b) nalog polodprtega tipa – naloge s krajšimi odgovori	do 10	vsaka naloga od 1 do 2 točki
Skupaj IP 2		do 20	do 20 točk
3	Naloga odprtega tipa: daljše esejsko besedilo v okviru razpisane književne teme (pripovedovanje, interpretiranje, ocenjevanje, razpravljanje; razlaganje, utemeljevanje, primerjanje, vrednotenje)	1	do 35 točk za nalogo
Skupaj IP 3		do 1	do 35 točk

► Ustni izpit

Na ustnem izpitu se ob treh vprašanjih in literarnem/neliterarnem besedilu na listku ocenjuje kandidatove zmožnosti in znanja, kot kaže spodnja razpredelnica.

Zmožnosti, znanja	Ocenjevanje
Glasno interpretativno branje	do 3 točke
Interpretacija književnega besedila	do 6 točk
Jezikovna tema	do 6 točk
Prosti govor in kultura dialoga	do 5 točk
Skupaj	do 20 točk

3.3 Merila ocenjevanja izpita in njegovih posameznih delov

Tako naloge pisnega izpita kot naloge na ustnem izpitu preverjajo kandidatove zmožnosti na treh taksonomskih stopnjah, kot kaže razpredelnica pod 3.3.1.

3.3.1 Deleži taksonomskih stopenj

Taksonomske stopnje	Izpitna pola 1 A	Izpitna pola 1 B	Izpitna pola 2	Izpitna pola 3	Ustni izpit
I.	Dobesedno razumevanje, prepoznavanje smisla	(Pre)poznovanje dejstev, postopkov, rabe, razumevanje	Natančnost poslušanja, dobesedno razumevanje	Poznavanje (teme) prebranega literarnega dela, razumevanje vsebine, obnavljanje	Poznavanje dejstev, obnavljanje
	1 %	5 %	2 %	9 %	3 %
II.	Razumevanje z inferiranjem, sklepanjem, povezovanjem podatkov (besednih in nebesednih znakov)	Razumevanje s sklepanjem po analogiji, uporaba, pretvorba, razlaganje, analiza	Razbiranje pomena in smisla s sklepanjem, z inferiranjem, s povezovanjem podatkov in različnih izraznih sredstev (besede, barve glasu, intonacije, premora, tišine)	Problemsko analiziranje, vzročno-posledično razvijanje teme z razlaganjem, s primerjanjem, sintetiziranjem ugotovitev	Povzemanje, uporaba znanja, razlaganje, primerjanje, razvrščanje, ponazarjanje, dokazovanje, pretvarjanje, razčlenjevanje
	6 %	18 %	5 %	22 %	9 %
III.	Kritično razumevanje, vrednotenje, izražanje in utemeljevanje svojih stališč	Kritična, ustvarjalna raba z utemeljevanjem in vrednotenjem	Kritično razumevanje pomena, rabe izraznih sredstev, vrednotenje	Aktualiziranje, izražanje in utemeljevanje lastnih stališč, vrednotenje	Ustvarjalno uporabljanje znanja (ob novih primerih), aktualiziranje, vrednotenje, utemeljevanje
	3 %	2 %	3 %	4 %	8 %

3.3.2 Merila ocenjevanja posameznih delov izpita

PISNI IZPIT

► Izpitni poli 1 in 2

Pri izpitni poli 1 in 2 ocenjujemo po navodilih za ocenjevanje, ki jih pripravi DPK SM za slovenščino.

► Izpitna pola 3

Vsebina in zgradba 25 točk, jezikovna pravilnost 6 točk, slog 4 točke; skupaj 35 točk.

Vsebina in zgradba

Merila

- ustreznost besedilni vrsti,
- ustreznost naslovu (povezanost s temo),
- poznavanje snovi na podlagi predpisanih tematskih področij,
- razvijanje misli (argumenti, ponazoritve s primeri/citati),
- logična povezanost (skladnost med notranjo in zunanjo členitvijo; kohezija, koherenca),
- izvirnost;

Jezikovna pravilnost

- oblikoslovna, besedoslovna, skladenjska pravilnost, pravopis;

Slog

- bogastvo in ustreznost besedišča in slovničnih struktur,
- jedrnatost, jasnost, natančnost in živost izražanja,
- rokopiesna urejenost besedila in ustrežna dolžina.

USTNI IZPIT

Pri ustnem izpitu lahko kandidat dobi 20 točk.

Merila za ocenjevanje ustnega izpita

► Glasno interpretativno branje (do 3 točke)

0 točk	a) Kandidat zavrne glasno branje.
b) Kandidat ne bere smiselno in razločno. Številne glasove ali celo besede izgovarja malomarno ali jih izpušča. Pri branju se mu pogosto zatika.
c) Kandidat ne upošteva pravorečne norme (izgovor po črki, neustrezna kvaliteta in kvantiteta samoglasnikov, neustrezen izgovor soglasniških različic).
1 točka	Kandidat bere smiselno, vendar ne upošteva pravorečne norme v celoti. Dela napake pri členitvi s premori. Ne upošteva intonacije, registra, hitrosti in barve.
2 točki	Kandidat bere smiselno in razločno, večinoma upošteva pravorečno normo. Besedilo ustrezno členi s premori in večinoma upošteva intonacijske pojave.
3 točke	Kandidat bere smiselno, razločno in tekoče; upošteva pravorečno normo; besedilo ustrezno členi s premori; upošteva intonacijo, register, hitrost in druge stavčnofonetične pojave (besedilo poskuša tudi interpretirati).

Dodatna navodila:

1. Kandidatu s posebnimi potrebami s težjo govorno motnjo, ki je v skladu s sklepom DK SM oproščen glasnega branja, priznamo točke po posebnem postopku (gl.

poglavje 7 Kandidati s posebnimi potrebami, Ocenjevanje ustnega izpita pri kandidatih s posebnimi potrebami s težjo govorno motnjo).

2. Kandidatu s posebnimi potrebami z lažjo govorno motnjo, ki ima v skladu s sklepom DK SM prilagoditve pri ocenjevanju ustnega izpita, se pri glasnem branju ne upošteva zatikanja oziroma jecljanja in mu na podlagi njegovega branja priznamo od 1–3 točke.

► **Interpretacija književnega besedila (do 6 točk) in vprašanje iz jezikovne teme (do 6 točk)**

0 točk	a) Kandidat ne odgovarja.
b) Povsem zmeden poskus obnove snovi, podatki napačni.
1 točka	Nekaj pravih podatkov, vendar kandidat zgreši bistvo.
2 točki	Obnavljanje z nekaj bistvenimi podatki; dodatna vprašanja kandidatu ne pomagajo.
3 točke	Povzemanje brez nadržnosti in delno razumevanje snovi. Kandidat zna toliko, da lahko deloma izrabi učiteljevo pomoč.
4 točke	Natančno povzemanje in razumevanje (parafraziranje z lastnimi besedami) ter uporaba znanja. Kandidat zna dobro izrabiti učiteljevo pomoč.
5 točk	Razlaganje/primerjanje/razvrščanje/ponazarjanje je natančno, zajema bistvo pojmov, primeri so kandidatovi lastni; odgovori so zanesljivi in terminološko pravilni. Kandidat se prilagaja vprašanjem, prebrano besedilo povezuje s podobnimi besedili iz italijanske književnosti.
6 točk	Ustvarjalno uporabljanje znanja (ob novih primerih, ob primerih iz italijanske književnosti), aktualiziranje, vrednotenje, utemeljevanje (lahko izhodišče za samostojno posredovanje odgovorov), izražanje pravilno in samostojno. Učiteljeva pomoč ni potrebna.

► **Prosti govor in kultura dialoga (do 5 točk)**

0 točk	Kandidat pri temah iz književnosti in jezika samo molči ali pri obeh vprašanih samo kaj nerazločnega mrmra ali se pred komisijo odziva samo skrajno čustveno (jok, vpitje ...).
1 točka	Kandidat odgovarja mimo vsebine vprašanja, se neprimerno odziva, se ne udeležuje komunikacije z izpraševalcem.
2 točki	Kandidat se govornemu položaju ustrezno vključi v komunikacijo z izpraševalcem, govori v okviru pričakovane vsebine, vendar v pretrganih in nedokončanih povedih, s številnimi slovničnimi in pravorečnimi napakami ali mašili ali pa se ne odziva ustrezno na dodatna vprašanja. (Za ustrezen odziv na vprašanja se šteje tudi jasna kandidatova izjava, da vprašanja ne razume ali da nanj ne zna odgovoriti, oziroma prošnja za ponovitev vprašanja.)
3 točke	Kandidat se govornemu položaju ustrezno vključi v komunikacijo z izpraševalcem, govori dokaj tekoče (smiselna členitev s premori), vendar je v njegovih povedih precej slovničnih in pravorečnih napak (močan vpliv pokrajinskega pogovornega jezika ali narečja, uporaba interferenc), nepotrebne ponavljanja ali mašil.
4 točke	Kandidat se govornemu položaju ustrezno vključi v komunikacijo z izpraševalcem, govori/razlaga tekoče, skoraj brez mašil in nepotrebne ponavljanja, še z nekaj pravorečnimi napakami (dopušča se delni vpliv pokrajinskega pogovornega jezika, rabo interferenc), v pogovoru z izpraševalcem pa se ne glede na vsebinsko ustreznost ali neustreznost svojih odgovorov jezikovno zmede.
5 točk	Kandidat se govornemu položaju ustrezno vključi v komunikacijo z izpraševalcem, govori gladko in razpravlja, z malo jezikovnimi napakami (pri morebitnem spodrsanju se sam popravi, zaveda se interferenc z italijanščino ter jih utemelji in popravi). V pogovoru/razpravi z izpraševalcem se odziva govorno tekoče, pravilno in ustrezno.

Opomba:

Kandidat lahko doseže do 5 točk tudi za bolj ali manj ustrezno govorno predstavljanje teme na eno izmed dveh vprašanj (književnost/jezik), čeprav pri eni jasno izjavi, da nanjo ni pripravljen.

3.3.3 Končna ocena

Končna ocena izpita splošne mature je seštevek odstotnih točk vseh štirih delov izpita (izpitnih pol 1, 2 in 3 ter ustnega izpita). Državna komisija za splošno maturo na predlog Državne predmetne komisije za slovenščino za splošno maturo določi merila, kako se iz uspeha, izraženega v odstotnih točkah, določi uspeh na ustrezno povišani lestvici od nezadostno (1) do odlično (8). Način pretvorbe odstotnih točk v ocene je enak za spomladanski in jesenski izpitni rok splošne mature.

4 IZPITNE VSEBINE IN CILJI

Splošna, posebna in izbirna znanja se preverjajo pri pisnem in ustnem izpitu v smislu zmožnosti, ki jih predvideva učni načrt.

4.1 Bralno razumevanje, poznavanje in raba jezika

Pri bralnem razumevanju, poznavanju in rabi jezika naj bi kandidat dokazal zmožnosti, ki so opredeljene v veljavnem učnem načrtu. V pričujočem katalogu so cilji povzeti in prerazporejeni glede na vrsto izpita.

Kandidat prebere izhodiščno neumetnostno/polumetnostno besedilo in dokaže zmožnost kritičnega sprejemanja enogovornih in dvogovornih besedil:

- zmožnosti razčlenbe besedila in pri tem določi:
 - okoliščine njegovega nastanka (npr. sporočevalca, naslovnika, kraj in čas sporočanja, družbeno vlogo sporočevalca, njegovo družbeno razmerje do naslovnika, njegovo čustveno stanje in čustveno razmerje do naslovnika) in predstavi tiste jezikovne prvine, na podlagi katerih se je tako odločil,
 - namen tvorca besedila in predstavi tiste jezikovne prvine, na podlagi katerih se je tako odločil,
 - temo besedila ter podteme/ključne besede in ključne podatke – te strukturira v obliki miselnega vzorca, dispozicijskih točk, preglednice ipd.; nato obnovi besedilo,
 - prevladujoče pomensko razmerje v besedilu in prevladujoči način razvijanja teme,
 - vlogo in pomen danih besed, povedi, delov povedi idr. iz besedila, nebesednih delov besedila ter nebesednih spremljevalcev pisanja;
- zmožnost vrednotenja sprejetega besedila;
- zmožnost utemeljevanja izrečenega mnenja;
- poimenovalno zmožnost tako, da:
 - tvori poimenovalno pravilna besedila (tj. poimenuje prvine stvarnosti idr. s pravilnimi besedami, izogiba se ponavljanju besed ipd.),
 - razloži besede in besedne zveze iz prebranega besedila in jih uporabi v novih povedih,
 - predstavi pomene dane večpomenske besede in jih ponazori v povedih,
 - dani besedi najde sopomenko, protipomenko, nadpomenko, podpomenko, besede iz iste besedne družine in iz istega tematskega polja,
 - zamenja prevzeto besedo s slovensko ustreznico oziroma slovensko besedo s prevzeto ter vrednoti vlogo slovenske in prevzete besede,
 - pretvori skladenjsko podstavo v tvorjenko oziroma tvorjenko v (približno) skladenjsko podstavo,
 - razloži frazem, predstavi njegove ustrezne okoliščine in ga uporabi v povedi;
- skladenjsko zmožnost dokaže tako, da:
 - povedi iz prebranega besedila pretvori v skladenjsko preprostejše ali zapletenejše povedi,
 - zveze povedi iz prebranega besedila združi v skladenjsko pravilne zložene povedi,

- strne večstavčno poved v enostavčno oziroma razširi enostavčno poved v večstavčno,
- izrazi dano dejanje na tvorni in trpni način, pretvori trpni stavek v tvornega oziroma tvornega v trpnega,
- poroča o prvotnem govornem dogodku na razne načine (tj. s ponavljanjem prvotnega besedila, njegovim obnavljanjem ali povzemanjem njegove teme) in pretvori premi govor v odvisnega;
- pravopisno zmožnost dokaže tako, da:
 - zapiše dano besedo/poved, opiše njen zapis in ga utemelji z navajanjem pravila,
 - navede določeno pravopisno pravilo in ga ponazori s svojim zgledom;
- slogovno zmožnost dokaže tako, da:
 - vrednosti ustreznost besedil/povedi/besednih zvez/besed v danih okoliščinah,
 - danim besedam/besednim zvezam/povedim določi slogovno vrednost in predstavi zanje ustrezne okoliščine;
- metajezikovno zmožnost tako, da:
 - vrednoti besedilo besedilnovrstno, poimenovalno, skladijsko, pravorečno in pravopisno ter utemelji svoje mnenje,
 - v besedilih odkrije in odpravi besedilnovrstne, poimenovalne, skladijske (tj. pomenske, oblikovne in aktualnostne), pravorečne, pravopisne in slogovne napake, svoje popravke utemelji,
 - v povedi odpravi napake v rabi vejice in svoje popravke utemelji s stavčno sestavo povedi,
 - v povedi/zvezi povedi/besedilu odkrije poimenovalne, skladijske, pravorečne in pravopisne napake, jih odpravi in utemelji svoje popravke.

4.2 Slušno razumevanje

Kandidat posluša izhodiščno neumetnostno/polumetnostno besedilo in dokaže:

- zmožnost natančnega poslušanja;
- zmožnost dobrednega razumevanja pomena;
- zmožnost razbiranja pomena in smisla iz različnih izraznih sredstev (besede, barve glasu, intonacije, premora, tišine),

tako da prepozna:

- okoliščine njegovega nastanka in predstavi tiste jezikovne prvine, na podlagi katerih se je tako odločil,
- namen tvorca besedila in predstavi tiste jezikovne prvine, na podlagi katerih se je tako odločil,
- temo besedila ter podteme/ključne besede in ključne podatke,
- prevladujoče pomensko razmerje v besedilu in prevladujoči način razvijanja teme,
- vlogo in pomen danih besed, povedi, delov povedi idr. iz besedila,
- vlogo nebesednih delov govornega besedila,
- zmožnost kritičnega razumevanja pomena in smisla, rabe izraznih sredstev,
- zmožnost vrednotenja.

4.3 Daljše esejsko besedilo

Tema Ispitne pole 3 se veže na razpisani tematski sklop iz književnosti in poznavanje književnih besedil (obvezna in izbirna besedila)⁴ ter preverja kandidatovo zmožnost kritičnega branja, interpretiranja in vrednotenja razpisanega besedila. To dokaže:

- z razlago vsebine in oblike prebranega besedila,
- z uvrstitvijo prebranega besedila v kontekst,
- s kritičnim opredeljevanjem do prebranega, z izražanjem in utemeljevanjem svojega mnenja,
- z aktualizacijo tem in idej v prebranem besedilu, s spremljanjem medijskih obravnav, predelav in aktualizacij književnih besedil,
- z aktualizacijo spoznanj o književnosti in vrednotenjem njihovega pomena za njegovo osebno in družbeno izkušnjo,
- s povezovanjem književnega pouka z drugimi predmeti (predvsem družboslovno-humanističnimi),
- z uporabo ustreznega načina razvijanja teme in besedilne vrste,
- s tvorbo učinkovitega, ustreznega, razumljivega in jezikovno pravilnega drugotnega neumetnostnega besedila.

4.4 Ustni izpit

Kandidat pozna besedila in pripadajoče literarnozgodovinske in literarnoteoretične pojme iz poglavij Obvezna besedila in Prostoizbirna besedila.

- Kandidat med glasnim branjem priloženega znanega/neznanega književnega besedila in med odgovarjanjem na vprašanja dokaže zmožnost:
 - tekočega, smiselnega in estetskega branja (vezani izgovor nezložnih predlogov, členitev s premori, poudarek, intonacija, barva, register, hitrost, vnašanje osebne interpretacije).
- Pri književni temi ob priloženem znanem/neznanem književnem besedilu oz. odlomku kandidat lahko dokaže zmožnost razlage in umestitve predloženega besedila⁵ tako,
 - da povzame besedilo/predstavi njegovo temo in sporočilo,
 - da ugotavlja, poimenuje, medsebojno povezuje poglobitve slogovne in zgradbene posebnosti, navedene med prviniami za interpretacijo,
 - da opredeli vrstno-zvrstno pripadnost besedila,
 - da ga umesti v prostor in čas,
 - da pozna temeljne kulturnozgodovinske okoliščine nastajanja besedila,
 - da se opredeljuje do besedila in ga primerja z znanim.

⁴ Iz književnosti se bo na zunanem/pisnem in notranjem/ustnem izpitu preverjalo poznavanje temeljnih pojmov iz literarne vede ob obveznih besedilih iz učnega načrta, prostoizbirna besedila pa znotraj ostalih tematskih sklopov: Ljubezen; Dom, domovina, svet; Posameznik, družina, družba; Drugačni in zaznamovani, samotneži in čudaki; Žanri) v IP1 (npr.: potopis, dnevnik, zgodovinska pripoved, (avto-)biografija itn.) in ob razpisani temi v IP3 ter na ustnem izpitu.

⁵ Kadar je v okviru ene enote v katalogu več izbirnih možnosti, je na izpitnem listku več besedil.

- Pri jezikovni temi ob priloženem znanem/neznanem neumetnostnem ali umetnostnem besedilu oz. odlomku kandidat v pogovoru o jezikovnih pojavih dokaže poznavanje:
 - vloge slovenskega jezika v svojem življenju (tj. prvi/materni jezik, drugi jezik/jezik okolja, tuji jezik), v Republiki Sloveniji, v delu Slovenske Istre in Prekmurja, v organih Evropske unije ter v zamejstvu in izseljenstvu,
 - vloge drugih jezikov v Republiki Sloveniji in vloge madžarščine v delu Prekmurja oziroma italijanščine v delu Slovenske Istre,
 - jezikovnih zvrsti, ustreznih okoliščin in nekaj njihovih značilnosti,
 - osnovnih jezikovnih družin v Evropi in njihovih značilnih predstavnikov,
 - ključnih značilnosti temeljnih mejnikov v razvoju slovenskega (knjižnega) jezika;

dokaže zmožnost:

- poročanja o prvotnem govornem dogodku na razne načine (tj. s ponavljanjem prvotnega besedila, njegovim obnavljanjem ali povzemanjem njegove teme) in pretvorbe premega govora v odvisnega,
 - prepoznavanja in razlaganja posebne vloge jezikovnega pojava v (književnem) besedilu.
- V prostem govoru kandidat dokaže zmožnost govornega nastopanja in kulturnega uradnega pogovarjanja:
 - zmožnost nastopa v vlogi pobudnega in odzivnega sogovorca, tvorca učinkovite, ustrezne, smiselne, razumljive in pravilne replike,
 - zmožnost tvorbe učinkovitega, ustreznega, razumljivega in pravilnega besedila,
 - zmožnost pretvorbe besedila/dela besedila v učinkovito, smiselno in nazorno nebesedno sporočilo,
 - zmožnost pretvorbe nebesednega sporočila oziroma nebesednega dela besedila v besedno, da bo učinkovito, ustrezno, razumljivo in pravilno,
 - pravorečno zmožnost dokaže tako, da med govornim nastopom govori knjižno,
 - izgovori dano besedo/poved neknjižno in knjižno, primerja oba izgovora in opiše knjižni izgovor,
 - med pogovarjanjem, govornim nastopanjem učinkovito, smiselno in ustrezno uporablja nebesedne spremljevalce govorjenja,
 - pri sogovornicah in govorcih opazuje tudi nebesedne spremljevalce govorjenja, prepozna njihovo vlogo in pomen ter se nanje ustrezno odzove,
 - zmožnost ustreznega načina razvijanja teme in besedilne vrste (s pogovorom ob interpretaciji besedil: postavljanje vprašanj in odgovorov, odzivanje na sogovornika),
 - vrednotenja svojega govora: izgovor pojasni (npr. pokrajinske ali individualne posebnosti – vlogo govoril), ovrednoti ter odpravi morebitne napake.

4.5 Književnost

4.5.1 Obvezna besedila

Procesnorazvojni cilji književnega pouka (zmožnost branja, interpretiranja, razvijanja širše sporazumevalne zmožnosti, književno znanje in širjenje spoznanj o književnosti, kritična aktualizacija, njihovo uvrščanje v širši kulturno-razvojni kontekst) se uresničujejo ob obveznih in prostoizbirnih besedilih.

► Literarnozgodovinski sklopi

Temeljni pojmi iz literarne vede

Obvezna besedila

SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO

- Literarnointerpretativne prvine:
 - minljivost življenja, hrepenenje, maščevanje, zločin in kazni, sovraštvo, ljubezen,
 - pesništvo: lirske pesmi, balade, romance; pripovedništvo (bajka, pravljica, pripovedka, legenda ...),
 - značilnosti ljudskega sloga (ljudska števila, okrasni pridevniki, komparacije, ponavljanja, pomanjševalnice, dialektizmi, prispodobe ...).
 - Pomen in vpliv ljudskih motivov in likov na slovensko umetnost in književnost.
- a) Rošlin in Verjanko/Marožo pride po pupo
b) Peter Klepec/Kurent

RAZSVETLJENSTVO V SLOVENSKI KNJIŽEVNOSTI

- Literarnointerpretativne prvine:
 - razsvetljenske ideje,
 - komedija, vrste komike, satirične prvine,
 - predelava Beaumarchaisove komedije Figarova svatba.
 - Oznaka obdobja:
 - narodne, družbeno-, kulturno- in duhovnozgodovinske razmere na Slovenskem v 18. in na začetku 19. stoletja (vladavina cesarice Marije Terezije in Jožefa II., družbene reforme; Ilirske province, vrnitev avstrijske oblasti).
- a) Linhart: Ta veseli dan ali Matiček se ženi

ROMANTIKA NA SLOVENSKEM

- France Prešeren, osebnost in delo, literarnointerpretativne prvine:
 - razdvojenost subjekta med idealom in stvarnostjo, romantični ideali; poudarjanje čustev, občutje ujetosti posameznika v »nelepo resničnost«, zatekanje v preteklost, izjemni literarni junaki ipd.
 - Značilnosti obdobja:
 - splošni in kulturnozgodovinski okvir, predstavniki kulturnega življenja, njihov pomen za literarno, jezikovni, kulturni in nacionalni razvoj.
 - Pomen Prešerna in sodobnikov skozi čas.
- France Prešeren:
a) Slovo od mladosti
b) Krst pri Savici
c) Pevcu/Neiztrohnjeno srce

MED ROMANTIKO IN REALIZMOM NA SLOVENSKEM

- Literarnointerpretativne prvine:
 - kmečko življenje, življenje podeželskih izobražencev in malomeščanov, (pripovedništvo); narava, refleksija, ljubezen,
- a) Kersnik: Jara gospoda
b) Jenko: Obrazi (V., VII., X.)
c) Aškerc: Mejnik

Temeljni pojmi iz literarne vede

- literarne osebe, dogajalni prostor in čas, slog in zgradba pripovednih besedil.
- 2 Oznaka obdobja:
 - vpliv zgodovinskih in političnih dogodkov (marčna revolucija 1848, Bachov absolutizem), program Zedinjene Slovenije.
 - 3 Pomen obdobja za slovenski književni razvoj, predvsem pripovedništvo 20. stoletja.

Obvezna besedila

- č) Kersnik: Jara gospoda/Tavčar: Visoška kronika/Kratka proza slovenskega realizma (izbor)

SLOVENSKA MODERNA

- 1 Literarnointerpretativne prvine:
 - romantične ideje, motivi in teme, obogateni s prvinami dekadence in simbolizma,
 - družbenokritične in satirične teme v pripovedništvu in dramatik, razcvet lirike, pripovedništva in dramatike.
- 2 Oznaka obdobja:
 - družbenopolitične razmere na Slovenskem ob koncu 19. stoletja (avstrijska raznorodovalna politika; gospodarski pritiski, množično izseljevanje).
- 3 Pomen slovenske moderne za evropeizacijo slovenske književnosti; aktualnost sporočila slovenske nove romantike za sodobnega človeka.

- a) Murn: Pesem o ajdi/Ko dobrave se mrače/Sneg ali Župančič: Ti skrivnostni moj cvet
- b) Cankar: Gospod stotnik/Skodelica kave/Sova
- c) Cankar: Hlapci /Za narodov blagor/Kralj na Betajnovi/Pohujšanje v dolini šentflorjanski
- č) Cankar: Martin Kačur/Na klancu/Podobe iz sanj

SLOVENSKA KNJIŽEVNOST PRED 2. SVETOVNO VOJNO IN MED NJO

- 1 Literarnointerpretativne prvine:
 - ekspresionistična usmerjenost v notranji svet, stiska, razklanost, katastrofična prihodnost evropske civilizacije; izražanje etičnih doživljajev (novi človek),
 - ekspresionistična estetika (učinki grdega, prenapetega, neskladnega; pomen grotesknosti),
 - lirski poezija; usmeritev k najmodernejšim slogovnim vzorom (konstruktivizem),
 - socialni realizem kot novi tip angažiranega realizma; povezanost s slovenskim nacionalnim vprašanjem; regionalna obarvanost; razmah pripovedništva; snovna, motivna in tematska navezanost na kmečki svet.
- 2 Oznaka obdobja:
 - čas družbenih sprememb kot posledica prve svetovne vojne, oktobrske revolucije, razpada Avstro-Ogrske in nastanka novih držav; izguba etničnega ozemlja, gospodarska kriza in izseljevanje.
- 3 Pomen obdobja za slovenski književni in družbenokulturni razvoj; aktualizacije.

- a) Kosovel: Slutnja/Balada
- b) Kosovel: Ekstaza smrti/Nokturno
- c) Kosovel: Pesem št. X /Kons 5
- č) Kosmač: Sreča/Kruh/
Kranjec: Povest o dobrih ljudeh
- d) Kajuh: Bosa pojdiva/Slovenska pesem
- e) Grum: Dogodek v mestu Gogi/Od Ivana Preglja do Cirila Kosmača (izbor novel, Klasje) (Jarc: Vergerij)

SLOVENSKO PESNIŠTVO PO 2. SVETOVNI VOJNI

- 1 Literarnointerpretativne prvine:
 - motivi in teme ljubezni, vsakdanjega življenja, melanholije, dvoma, resignacije, zvestoba humanističnim vrednotam, ironično in satirično reševanje bivanjskih dilem,
 - tesnoba, groza, nemoč, tematika smrti, smisla in absurdnosti življenja, ironičnost, grotesknost, fantastične prvine, pomen pesništva,
 - motivi osebnega življenja in etičnega opredeljevanja,

- a) Menart: Croquis/Celuloidni pajac
- b) Pavček: Še enkrat glagoli/
Zlobec: Pobeglo otroštvo
- c) Kovič: Južni otok/Psalm/Zelena pesem
- č) Dane Zajc: Veliki črni bik/Črni deček
- d) Strniša: Večerna pravljica/Vrba/
Makarovič: Poroka/Odštevanka/
Kravos: Zamejska žalostna

Temeljni pojmi iz literarne vede

- brezosebni lirski subjekt, pesmi podobe, moderna lirska balada, svobodna skladnja, svobodni verz, konkretna poezija, pesem v prozi, pomen soneta.
- 2 Oznaka obdobja:
- obnova porušene domovine, politične, družbene in kulturne razmere v socializmu, po letu 1990 nacionalna osamosvojitve in sprememba družbenoekonomskega sistema; pomen književnih glasil (Beseda, Revija 57, Perspektive, Sodobnost, Nova revija, Literatura),
 - smeri in tokovi: intimizem, ekspresionizem in simbolizem, modernizem, eksistencializem, poezija absurda, literarnoumetniške avantgarde in ultramodernizem, postmodernizem, novi intimizem,
 - časovna umestitev obdobja in predstavniki.
- 3 Pomen obdobja za slovenski književni razvoj. Vpetost v sodobno književno in kulturno dogajanje; razmerje med tradicijo, modernizmom in postmodernizmom; nagrade; medijska in družbena angažiranost avtorjev idr.

Obvezna besedila

- e) Šalamun: Stvari/Mrk/Gobice
f) Jesih: Grizljaj sem svinčnik/
Nekega dne ob uri, ko mrači se/
B. A. Novak: Zima,
U. Zupan: Psalm - Magnolije v
aprilem snegu/Zapuščanje hiše, v
kateri sva se ljubila

SLOVENSKO PRIPOVEDNIŠTVO PO 2. SVETOVNI VOJNI

- 1 Literarnointerpretativne prvine:
- druga svetovna vojna, socialna in moralna kritika, življenjska resignacija in pesimizem, bivanjska in etična problematika, avtobiografskost, notranje doživljanje, folklorno izročilo, zgodovina in usoda, erotika, virtualnost resničnosti, iskanje minimalne pristnosti.
- 2 Oznaka obdobja:
- družbeno-, kulturno- in duhovnozgodovinske okoliščine v povojnem obdobju.
- 3 Pomen obdobja za slovenski književni razvoj. Vpetost sodobnega pripovedništva in avtorjev v književno in kulturno dogajanje. Razmerje med sodobnim in tradicionalnim pripovedništvom in postmodernizmom; nagrade; angažiranost avtorjev.

- a) Kocbek: Črna orhideja/Blažena krivda/
Zupan: Menuet za kitaro/
Zidar: Sveti Pavel
b) Pahor: Mesto v zalivu/
Rebula: Vinograd rimske cesarice

SLOVENSKA DRAMATIKA PO 2. SVETOVNI VOJNI

- 1 Literarnointerpretativne prvine:
- tradicionalni motiv v sodobni dramatik, poetična drama, eksistencialistične prvine; modernistična komedija; moderna groteskna drama; sodobna socialnokritična drama,
 - jezikovna razgibanost; pogovorne prvine; pokrajinska obarvanost.
- 2 Oznaka smeri: tematska, dramaturška iskanja in smeri v povojni dramatik.
- 3 Gledališke ustanove, radijske in televizijske igre in spremljevalno dogajanje (natečaji, nagrade, medijske prezentacije, režiserski projekti).

- a) D. Smole: Antigona/
M. Jesih: Grenki sadeži pravice/
M. Zupančič: Vladimir
b) Jančar: Veliki briljantni valček

4.5.2 Prostoizbirna besedila

So besedila, ki jih kandidati berejo v okviru Tematskih sklopov: *Ljubezen; Dom, domovina, svet; Posameznik, družina, družba; Drugačni in zaznamovani, samotneži in čudaki; Žanri*. V besedilu določijo temo, opišejo, razložijo in ocenijo okoliščine, v katerih je izbrano književno besedilo nastalo, ali okoliščine, o katerih govori. Aktualizirajo tematiko oz. problematiko, tako da te okoliščine primerjajo z današnjimi; spoznajo in vrednotijo književno temo/problem/prvino v posameznikovem in družbenem življenju. Dokažejo zmožnost razumevanja naravnih in družbenih procesov ter pojavov v različnih kulturnih okoljih.

4.6 Tematski sklop iz književnosti

DPK SM za slovenščino razpiše za zaključni letnik tematski sklop iz književnosti. Predpisani tematski sklop iz književnosti je podlaga za pisanje daljšega esejskega besedila (Izpitna pola 3). Tematski sklop se za zaključni letnik objavi pred začetkom šolskega leta, in sicer v skladu s *Koledarjem splošne mature*, na spletni strani Državnega izpitnega centra (www.ric.si).

5 PRIMERI NALOG ZA PISNI IZPIT

(in tipičnih glagolov, ki izražajo zahtevano dejavnost)

5.1 Bralno razumevanje ter poznavanje in raba jezika

Izpitna pola 1 je zgrajena kot strukturirana naloga, sestavljena iz različnih tipov nalog, ki se vse nanašajo na izhodiščno besedilo. Predstavljeni so samo nekateri tipi nalog zaprtega in polodprtega tipa, v izpitni poli pa se lahko poleg navedenih uporabljajo tudi drugi.

Izhodiščni besedili

Besedilo 1

Alma Karlin v Nuku

Čutila je valovanja duš

- 1 V razstavni dvorani NUK je od četrta odprta razstava Med pisanjem in potovanjem, posvečena petinpetdestletnici smrti Alme Maximiliane Karlin (1889–1950). Avtor Gregor Erjavec je razstavo o tej svetovljanski Celjanki, ženski »tisočerih sposobnosti in tisočerih skrivnosti«, pripravil z zapuščino, ki jo hranijo v Nuku, Pokrajinskem muzeju Celje in Osrednji knjižnici Celje. Žal je bilo marsikaj uničeno ali odneseno v neznano iz desetletja propadajoče hiše v Pečovniku v bližini Celja, kjer je dolga leta živela s prijateljico, angleško slikarko Theo Schreiber Gamelin.
- 2 Almo Karlin bi zaradi samosvojesti v življenju in pisanju lahko primerjali s prav tako v slovenjegraškem okolju za življenja nesprejemljivo advokatko in pisateljico Ljubo Prenner. Obema je med drugim skupno tudi to, da je za njuni življenjski zgodbi v zadnjih letih veliko zanimanja, obe sta prišli tudi na odrske deske.
- 3 Alma Karlin se je drugačnosti (»Sem bitje ženskega spola ... Nisem niti posebej široka niti posebej visoka in na moji zunanosti ni nič omembe vrednega.«) zavedala od rane mladosti in jo skušala uveljaviti na druge načine. Med študijem jezikov v Londonu tudi tako, da se je v ponedeljek učila norveško in sanskrt, v torek francoščino, v sredo angleščino in latinščino, v

- četrtak danščino, v petek italijanščino in švedščino, ob sobotah je obiskovala prijatelje v Hayesu, v nedeljo dopoldne je imela ure španščine in zvečer ruščine, vsako jutro pa se je na pamet naučila kako pesem v vseh jezikih hkrati. Tam je sestavila tudi desetjezični slovar in se navzela multikulturalnosti, kar jo je poleg pisalnega stroja znamke Erica spremljalo na osemletni poti okrog sveta. Erici je napisala tudi ljubezensko pesem.
- 4 Razstava je zamišljena dvodelno, tako da je prikazano Almino potovanje in pisanje, to pa daje v okviru prostorskih možnosti dokaj celovito podobo o umetnici. Poleg obsežnega knjižnega opusa (od leta 1921 do 1937 je pri različnih založbah v Nemčiji, Veliki Britaniji, Švici in na Finskem izdala 22 knjig) pa je s potovanja samo v glasilu štajerskih Nemcev Cillier Zeitung objavila 126 nadaljevanj (a doživela razočaranje, ko je ob vrtni s poti na celjskem kolodvoru ni nihče pričakal). Pisala je samo v nemščini, ker je slovensko znala slabo. Njeno prvo knjigo v slovenščini smo dobili šele leta 1969, pozneje pa še sedem knjig. V njeni zapuščini je še precej rokopisov romanov in pesmi, ki kličejo po objavi, in tudi izjemno veliko korespondence.
- 5 Zapuščina Alme Karlin je pomembna vsaj še za etnologijo in botaniko. Povsod je zbirala etnološke predmete (če je imela denar, jih je kupovala, ker pa ga večinoma ni imela, je zbirala školjke in podobno) in jih pošiljala v Celje. Zapustila je izredno bogato zbirko koloriranih razglednic z vsega sveta (samo v celjskem muzeju jih hranijo okrog 480), zajeten herbarij ter številne akvarelne liste, na katere je slikala različno rastlinje.

Alma Karlin – Na poti okrog sveta so jo spremljali pisalni stroj, znanje jezikov in ljubezen do drugačnosti.

Razstava bo odprta do 5. maja.

Milan Vogel

(Vir: Milan Vogel: Čutila je valovanja duš. Delo, 19. april 2005. Str. 9.)

zapuščina: – premoženje umrlega
– kar je ohranjeno iz preteklosti

Besedilo 2

Karlin, Alma, Maximiliana, *12. 10. 1889, Celje, †14. 1. 1950 Celje (pok. v Svetini); pesnica, pisateljica, mladinska pisateljica. Nemščino imela za materni jezik, vendar znala slovensko. Študirala na Society of Arts v Londonu. 1921 izšel njen prvi roman *Moj mali Kitajec*. 1918 odšla za 10 let na pot okoli sveta (*Osamljena okoli sveta*), o čemer je napisala veliko knjig in imela potopisna predavanja po Evropi. Bila je zelo popularna in brana, ustanavljali društva Karlin (Karlin Verein); pred vojno bila predlagana za Nobelovo nagrado za lit. Nacisti so njene knjige zažgali, med okupacijo preganjana in zaprta v Mb., 1944 odšla v NOB (Črnomelj). Objavila 17 knjig v nemščini, francoščini, angleščini, finščini, po vojni tudi v sl. prevodu (*Samotno potovanje*, 1969). (EC)

DELO: Mein kleiner Chinese, 1921 (roman); Einsame Weltreise, 1930 (potopis); Im Banne der Südsee, 1930 (potopis); Drachen und Geister (novele), 1930; Mystik der Südsee I, II (potopis), 1931; Der Götze (roman), 1932; Windlichter des Todes (roman), 1933; Der Todesdorn (potopis), 1933; Tränen des Mondes (novele), 1935; O Joni San (novele); Isonlanthis (roman), 1936; Die Nebenfrau des Nabobs (roman); Vier Mädchen im Schicksalswind (za mladino), 1936; Erdgebunden (za mladino), 1936; Kleiner Frühling (za mladino), 1937; Eine kleine Siamesin (za mladino), 1937; Der Becher des Vergessens (za mladino), 1938

drama: Die Kringhäusler, 1918

LIT.: Slovenski etnografski muzej: 10 let potovanja okoli sveta zbirateljice in pisateljice Alme Karlinove, 1967; Drago Medved: Bo kdo napisal biografijo svetovljanke Alme Karlin? Delo 1989; E. Cesar: Svetovna popotnica in pisateljica Alma M. Karlin v partizanih, Borec 1992

(Vir: Karlin, Alma Maximiliana. Slovenska književnost. Ljubljana: Cankarjeva založba 1996, str. 179.)

► Naloga alternativne izbire (DA/NE)

Ali se je Alma Karlin počutila drugačno od svojih vrstnikov?

DA NE

(1 točka)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
	1	♦ DA	

► Naloga izbirnega tipa

Besedilo 2 je kot besedilna vrsta:

- A črtica.
- B leksikografski članek.
- C publicistični članek.
- D strokovni članek.

(1 točka)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
	1	♦ B	

► Naloga povezovanja

Zapišite, za katero vrsto besednih zvez gre v levem stolpcu, tako da na črte prepisete ustrezno črko iz desnega stolpca.

1. Potopisna predavanja po Evropi _____
2. Življenje in pisanje _____ a) priredna besedna zveza
3. Akvarelni listi _____ b) podredna besedna zveza
4. Angleščina ter latinščina _____

(4 točke)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
	1	♦ b	
	1	♦ a	
	1	♦ b	
	1	♦ a	
Skupaj	4		

► Naloga s kratkim odgovorom

Kot kaj prikazuje Almo omenjena razstava?

(2 točki)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
	2	♦ Kot pisateljico in kot popotnico/potnico/žensko, ki je veliko potovala.	Vsaka pravilna rešitev 1 točka, skupaj 2 točki.

► Naloga dopolnjevanja

Naslednje glagole postavite v velelnik za 2. osebo ednine.

	Velelnik za 2. osebo ednine
zbirati	
pošiljati	
slikati	

(3 točke)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila								
	3	<table border="1"><thead><tr><th></th><th>Velelnik za 2. osebo ednine</th></tr></thead><tbody><tr><td>zbirati</td><td>♦ zbiraj</td></tr><tr><td>pošiljati</td><td>♦ pošiljaj</td></tr><tr><td>slikati</td><td>♦ slikaj</td></tr></tbody></table>		Velelnik za 2. osebo ednine	zbirati	♦ zbiraj	pošiljati	♦ pošiljaj	slikati	♦ slikaj	Vsaka pravilna rešitev 1 točka.
	Velelnik za 2. osebo ednine										
zbirati	♦ zbiraj										
pošiljati	♦ pošiljaj										
slikati	♦ slikaj										

► Naloga analize z grafičnim prikazom

Natančno preberite naslednjo poved: *Almi Karlin in Ljubi Prenner je med drugim skupno tudi to, da je za njuni življenjski zgodbi v zadnjih letih veliko zanimanja*. Prikažite njeno skladiščno sestavo in poimenujte odvisnik.

PRIKAZ

POIMENOVANJE

(4 točke)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
	2	♦ S / s	
	2	♦ predmetni odvisnik	
Skupaj	4		

► Naloga korekcije

Ugotovite, če so besede pravilno zapisane. Če niso, napako popravite.

švedščina, rizba, fantazijske, avtobijografski, društvo, italijanščina

(2 točki)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
	2	♦ švedščina ♦ risba ♦ avtobiografski ♦ društvo	2 pravilna popravka 1 točka, 4, 3 pravilni popravki 2 točki.

5.1.2 Naloga polodprtega tipa – naloga s krajšimi odgovori

Zakaj je bil za Almo Karlin London pomemben?

(3 točke)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
	1	♦ V Londonu se je učila tujih jezikov.	Po smislu.
	1	♦ Tu je napisala desetjezični slovar.	
	1	♦ V njem se je seznanila z večkulturnostjo in jo sprejela.	
Skupaj	3		

5.1.3 Naloga odprtega tipa – naloga z daljšim odgovorom

Primerjajte obe besedili.

(5 točk)

Naloga	Točke	Rešitev in merila	Dodatna navodila
		Po smislu: ♦ Besedilo 1 je časopisni članek, besedilo 2 pa članek v leksikonu. Medtem ko prvi članek sestavljajo besedni znaki in slika ter predstavlja razstavo o Almi Karlin v NUK-u, je članek v leksikonu le iz besednih znakov in zgoščeno, naštevalno predstavlja življenje in delo A. Karlin ter dela o njej. Avtor prvega besedila je imenovan in kljub objektivni predstavitvi razstave besedilo izraža tudi njegov odnos (občudovanje) do Alme Karlin. Ob drugem besedilu avtor ni naveden, saj je to le eden izmed člankov v leksikonu Slovenska književnost, prav tako ni izražen avtorjev odnos do A. Karlin.	
	2	♦ vrsti člankov, eden le besedni znaki, drugi tudi fotografija	
	1	♦ (ne)znano avtorstvo člankov	
	1	♦ ob objektivnem prikazu razstave tudi vrednotenje/subjekt. odnos v časopisnem članku	
	1	♦ le objektivni prikaz življenja in dela A. K. ter besedil o njej v članku v leksikonu	
Skupaj	5		

5.1.4 Navedba tipičnih glagolov, ki izražajo zahtevano dejavnost

- naloge zaprtega tipa, npr.:
 - dopolnite povedi/preglednico,
 - navedite značilnosti,
 - poiščite razloge,
 - slogovno izboljšajte,
 - izpišite podatke,
 - izberite ustrezno rešitev,
 - zapišite pravilen popravek/popravite,
 - ugotovite,
 - poimenujte prvino,
 - preoblikujte/pretvorite (strnite, razširite) besedno zvezo/stavek/poved;
- naloge polodprtega tipa, npr.:
 - razložite vlogo (npr. samostalnika v povedi, slike v besedilu ...),
 - pojasnite,
 - utemeljite,
 - primerjajte,
 - presodite/ovrednotite,
 - komentirajte glede na/s stališča ...

5.2 Slušno razumevanje

Izpitna pola 2 je zgrajena kot strukturirana naloga, sestavljena iz različnih tipov nalog, ki se vse nanašajo na izhodiščno besedilo. Predstavljeni so samo nekateri tipi nalog zaprtega in polodprtega tipa, v izpitni poli pa se lahko poleg navedenih uporabljajo tudi drugi.

Besedila za preverjanje slušnega razumevanja so v tem podpoglavju kataloga zapisana (transkripcija), na izpitu splošne mature pa boste besedila pri tem delu izpita poslušali (vsako besedilo boste poslušali dvakrat, naloge pa boste lahko reševali že med poslušanjem).

Transkripcija besedila

(Besedilo je skrajšan in prirejen članek Špele Vodopivec Munnar, Mesto čaja, Gea, letnik XV, april 2005, 58–61.)

Pozimi nas topla skodelica tega zdravilnega napitka prijetno pogreje, v poletnih mesecih pa ga radi uživamo hladnega. Govora je o čaju, seveda.

Legenda pravi, da je čaj po naključju odkril kitajski vladar v tretjem tisočletju pred našim štetjem, ko mu je veter nekaj listkov čaja pripihal v lonček vrele vode. Ali je pripoved resnična ali ne, verjetno ne bomo nikoli izvedeli.

Prvi pisni viri o čaju segajo komaj v tretje stoletje pr. n. št., ko je neki slaven kitajski zdravnik priporočal čaj za boljšo čuječnost. Kljub temu pa se večina zgodovinarjev strinja, da so Kitajci pili čaj že davno prej, morda celo 4000 let pred našim štetjem.

Neka druga legenda pripoveduje, da je Bodhidharma meditiral na gori Ta na Kitajskem. Ker je meditiral dolge ure, je postajal zaspan in veke so mu počasi zakrile oči. Obupan je hotel preprečiti, da bi mu spanec zmotil meditacijo, zato si je odrezal veke in ju vrgel v pobočje gore. Legenda pravi, da je iz tistih vek zrasla prva rastlina čaja ter da so Bodhidharma in drugi zen budisti prvi ugotovili, da jim pitje čaja pomaga, da ostanejo budni.

Ko so budisti potovali med Kitajsko in Indijo, se je besedica ta v jugovzhodni Aziji spremenila v cha in kasneje v sanskrtu v chai. Besedico chai, ki se izgovarja kot čaj, uporabljajo v mnogih deželah. Izhaja iz kitajske besede cha, ki pomeni seveda čaj. Med trgovanjem s Kitajsko so Indija, Portugalska in Rusija prevzele izpeljanko chai.

V neki japonski provinci so namesto cha uporabljali besedo te. Nizozemski trgovci, ki so delovali na tem območju, so to ime prevzeli z rahlimi naglasnimi spremembami in so po Evropi prodajali čaj pod imenom tay. Ko pa so Angleži dodali še svoje jezikovno »zrno«, je angleška beseda tea obveljala za vselej. Še danes se v večini evropskih jezikov iz istega razloga uporabljajo variacije besede te.

Indija dandanes pridelava več čaja kot katera koli druga država, razen Kitajska. Začetki čajne industrije v Indiji, ki je danes največje tržišče črnega čaja na svetu, so vzkli iz potrebe, da bi bilo hrepenenje Angležev po kvalitetnem črnem čaju potešeno, ne da bi bili odvisni od trgovanja s Kitajsko. Indijci pripravljajo čaj na angleški način, z mlekom. Čeprav takšna aromatična skodelica nekako spominja na visoko angleško družbo, ima vse prej kot kraljevske korenine. Dodatek mleka namreč na začetku ni bil stvar prefinjenega okusa in užitka, temveč zgolj ekonomski ukrep. Dolga pot z vzhoda do Britanskega otočja je čaj napravila cenovno skoraj nedosegljivega. Po drugi strani pa je bilo mleko poceni in je postalo čajna začimba nižjega cenovnega razreda. Količina dodanega mleka je postala izdajalsko znamenje družbenega položaja. Bogataši so svoj čaj pili nerazredčen, srednji sloj je dragemu čaju dodal malo mleka, najrevnejši pa so skodelici cenenega mleka dodali kapljico dragocenega čaja.

Kaj pa ledeni čaj, ki nas prijetno ohladi v vročih poletnih mesecih? Tega si niso izmislili v kakšni komercialni tovarni pijač, temveč je vsega krivo ravno vroče poletje. Na svetovnem sejmu v St. Louisu v ZDA leta 1904 je Anglež Richard Blechynder prodajal čaj. V skrbeh, da bodo vsi obiskovalci sejma zaradi visoke temperature obšli njegovo stojnico na poti do hladnih osvežilnih napitkov, se je domislil in svoj čaj nalil v kozarce, polne ledu. Tako je Amerika odkrila in se zaljubila v ledeni čaj. Zanimivo je, da se ni »nova« pijača nikoli prijela v Richardovi rodni deželi, Angliji.

Masala chai, ki je v Indiji in tudi po svetu zelo priljubljen, je dejansko začinjen čaj, saj je masala indijska beseda za kakršno koli mešanico dišav. Takšen okusen napitek si z nekaj potrebnimi sestavinami lahko preprosto pripravimo tudi sami. Za 4 skodelice čaja potrebujemo: 4 cele klinčke ali nageljnovke žbice, 2 suha plodova kardamoma, 1 cimetovo palčko razlomljeno v manjše koščke, 3 skodelice vode, četrt čajne žličke zmlatega ingverja, osmino čajne žličke sveže zmlatega črnega popra, pol skodelice mleka, 2 žlici sladkorja in 2 žlici črnega čaja. Vse začimbe stresemo v posodo, jih prelijemo z vodo in zavremo. Odstavimo z ognja in pustimo namakati 5 minut. Dodamo sladkor in mleko in še enkrat zavremo. Odstavimo in dodamo čaj. Pokrijemo in pustimo namakati še 3 minute. Pomešamo, precedimo in postrežemo. Na zdravje.

5.2.1 Naloge zaprtega tipa

► Naloga alternativne izbire (DA/NE)

Prvi pisni viri o pitju čaja izvirajo iz Indije.

DA NE

(1 točka)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
	1	♦ NE	

► Naloga izbirnega tipa

Beseda čuječnost v besedilu pomeni:

- A To, da se sliši daleč.
- B To, da nekdo, ko popije čaj, boljše sliši.
- C To, da je nekdo pazljiv, skrben, oprezen, buden.

(1 točka)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
	1	♦ C	

► Naloga povezovanja

Povežite poimenovanje z jeziki držav, v katerih se je le-to uveljavilo.

Chai (čaj) Indija
 Kitajska
 Velika Britanija
 Rusija
 Portugalska

(1 točka)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
	1	♦ Indija ♦ Rusija ♦ Portugalska	

► Naloga dopolnjevanja

Dopolnite manjkajoči podatek.

Na svetovnem sejmu v St. Louisu v ZDA leta 1904 je _____ Richard Blechynder prodajal čaj.

(1 točka)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
	1	♦ Anglež	Pravilen odgovor in zapis z veliko začetnico 1 točka.

► Naloga s kratkim odgovorom

Naštejte 3 začimbe, ki jih potrebujemo za pripravo masala čaja:

(1 točka)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
	1	tri od: ♦ klinčki/nageljnovc žbice ♦ kardamom ♦ cimet ♦ ingver ♦ črni poper	

► Naloga razvrščanja

Kako pripravimo masala čaj? Na vsako črtico napišite ustrezno številko od 1 do 8, kot si sledijo v časovno logičnem zaporedju.

Dodamo čaj. _____

Začimbe stresemo v posodo. _____

Pomešamo, precedimo, postrežemo. _____

Začimbe prelijemo z vodo in zavremo. _____

Pustimo namakati 3 minute. _____

Dodamo sladkor in mleko. _____

Pustimo namakati 5 minut. _____

Zavremo. _____

(3 točke)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
	3	♦ 6 ♦ 1 ♦ 8 ♦ 2 ♦ 7 ♦ 4 ♦ 3 ♦ 5	Za 8 pravih rešitev 3 točke. Za 5 do 7 pravih rešitev 2 točki. Za 3, 4 pravih rešitev 1 točka. Za manj kot 3 pravih rešitev 0 točk.

5.2.2 Naloga polodprtega tipa – krajši odgovor

Kaj je vzrok za začetek čajne industrije v Indiji?

_____ (2 točki)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
	2	Po smislu: ♦ Da Angleži ne bi bili odvisni od trgovanja s Kitajsko.	Potreba, da bi Angleži trgovali z Indijci, 1 točka.

5.2.3 Navedba tipičnih glagolov, ki izražajo zahtevano dejavnost

- naloge zaprtega tipa, npr.:
 - dopolnite povedi/preglednico,
 - navedite značilnosti,
 - poiščite razloge,
 - slogovno izboljšajte,
 - izpišite podatke,
 - izberite ustrezno rešitev,
 - zapišite pravilen popravek/popravite,
 - ugotovite,
 - poimenujte prvino,
 - preoblikujte/pretvorite (strnite, razširite) besedno zvezo/stavek/poved;
- naloge polodprtega tipa, npr.:
 - razložite vlogo (npr. pavze, zvišanega glasu),
 - pojasnite,
 - utemeljite,
 - primerjajte,
 - presodite/ovrednotite,
 - komentirajte glede na/s stališča

5.3 Daljše esejsko besedilo

Izpitna pola 3 je sestavljena kot naloga odprtega tipa – tvorba besedila, s katero kandidat dokazuje svoje poznavanje, interpretacijo, vrednotenje prebranega književnega besedila iz razpisanega tematskega sklopa in stališče do tega.

► Daljše esejsko besedilo

Prebrali ste roman Ferija Lainščka *Muriša*. Napišite besedilo (400 do 600 besed) o vlogi reke Mure v romanu. Kako je reka povezana z življenjskima zgodbama glavnih junakov, Zinaido in Julijanom. Kakšno vlogo ji je pripisal pisatelj in kako se do tega opredeljujete vi. Opredelite se do trditve v naslovu in svoje trditve utemeljite/podprite s primeri iz romana.

Pazite na slog in jezikovno pravilnost.

Naslov: **Mura – tiha, mogočna junakinja romana Muriša**

Navodila za ocenjevanje

Navodila za ocenjevanje so v poglavju 3.3.2.

5.3.1 Navedba tipičnih glagolov, ki izražajo zahtevano dejavnost

1. Navedite, prikažite, obnovite, povzemite (npr. okoliščine nastanka, vsebino), predstavite (npr. osebo, dogajalni čas, dogodek, slogovna sredstva) – s pripovedovanjem, povzemanjem, obnavljanjem, z opisovanjem in označevanjem ...
2. Razčlenite, razložite, primerjajte, ponazorite (s primeri), povzemite (npr. ugotovitve): razčlenjevanje problemov – analiza posameznosti in razmerij, npr. znotraj pojava/odnosov/dogajanja, vzročno-posledično razvijanje ter dokazovanje trditev s konkretnimi primeri; razlaganje primerjalnih trditev in ponazarjanje/dokazovanje s podobnostmi in/ali razlikami ter povzemanje/posploševanje ugotovitev (sintetiziranje) – z razlaganjem in dokazovanjem na različnih ravneh ...
3. Presodite, ovrednotite, komentirajte, opredelite se, utemeljite, pojasnite, aktualizirajte: opredeljevanje in utemeljevanje vrednostnih meril na različnih ravneh in z različnih vidikov (čustveno, izkušnjsko, literarno, sociološko, filozofsko ...) z utemeljevanjem.

6 USTNI IZPIT

Kandidat opravlja ustni izpit pred šolsko izpitno komisijo, ki skrbi za pravilno izvedbo ustnega izpita, oceni uspeh kandidata v točkah in poskrbi za pravilen izračun točk.

Kandidat odgovarja na vprašanja z izpitnega listka. Izpitni listek za ustni izpit vsebuje znano/neznano književno besedilo za interpretacijo, lahko tudi izhodiščno besedilo za obravnavanje jezikovne teme in tri naloge/vprašanja. Teme na listku se ne ponavljajo. Izpraševalec lahko kandidatu postavlja dodatna vprašanja, s katerimi se razčlenjujejo naloge/vprašanja z izpitnega listka, in s kandidatom razvija dialog, razpravo.

Kandidat ima pravico do 15-minutne priprave na ustni izpit in pravico enkrat zamenjati izpitni listek. Ustni izpit traja največ 20 minut.

6.1 Cilji ustnega izpita

Cilj ustnega izpita je, da kandidat dokaže zmožnost interpretativnega branja in svojo komunikacijsko, še posebej govorno zmožnost ob književnih in jezikovnih temah (glej poglavje 4.4), zapisanih v treh nalogah/vprašanjih na izpitnem listku, ki se navezujejo na priloženo/a izhodiščno/a besedilo/a.

6.2 Zgradba ustnega izpita, vrste nalog oziroma vprašanj in njih taksonomske stopnje

Zgradba ustnega izpita	Kandidatova dejavnost	Taksonomska stopnja			Število točk
		Stopnja	Delež	Število točk	
Interpretativno branje	razbiranje in poustvarjanje pomena in smisla z intonacijo in drugimi nebesednimi znaki	III.	1 %	do 3 točke	do 3 točke
Interpretacija književnega besedila	povzemanje teme, sporočila; razlaganje literarnoteoretskih in literarnozgodovinskih pojavov v besedilu; primerjanje s sorodno literarno temo ali zvrstjo besedila; aktualizacija, vrednotenje	I. II. III.	1 % 3 % 3 %	1 točka do 2 točki do 3 točke	do 6 točk
Jezikovna tema	(pre)poznavanje in razumevanje sociolingvističnih pojavov; analiziranje le-teh, primerjanje s podobnimi pojavi v Italiji in drugih italijansko in slovensko govorečih skupinah izven matične domovine; (kritično) vrednotenje, pretvarjanje	I. II. III.	1 % 3 % 3 %	1 točka do 2 točki do 3 točke	do 6 točk
Prosti govor in kultura dialoga	urejeno odgovarjanje na vprašanja in raba knjižnega jezika; spoštljivo, kooperativno in smiselno uporabljanje besednega in nebesednega koda v govoru/dialogu in prav tako odzivanje na sogovornikov govor; razvijanje in vzdrževanje dialoga, razpravljanja	I. II. III.	1 % 3 % 1 %	1 točka do 3 točke do 1 točka	do 5 točk
Skupaj					do 20 točk

6.3 Primer izpitnega listka

V katalogu je objavljen zgolj primer naloge. DPK SM za slovenščino vsako leto določi kombinacijo nalog za komplete listkov za ustni izpit. Naloge se lahko kadarkoli spremenijo.

Merila za ocenjevanje ustnega izpita so objavljena v poglavju 3.3.2.

IVAN MINATTI, OKNO

Nekdo je priprl okno
– nezaveden gib –
in neznano
doslej mrtvo
okno
je oživel:
zlato oko sonca v njem.

Med hišami, ki temnijo,
skoz škrlatni predmrak
od daleč,
do sem,
utripa
ognjena zenica
zlatega očesa.

SREČKO KOSOVEL, SLUTNJA

Polja.
Podrtija ob cesti.
Tema.
Tišina bolesti.

V dalji
okno svetlo.
Kdo?
Senca na njem.

Nekdo gleda
za menoj,
z menoj
nepokoj
in slutnja
smrti.

1. Glasno preberite eno izmed pesmi.
2. Tematsko, motivno in slogovno primerjajte pesmi. V čem sta si podobni in v čem se razlikujeta? Katera od njiju se Vam zdi modernejša. Svoje trditve ponazorite in utemeljite.
3. Prvi dve kitici Kosovelove pesmi preoblikujte tako, da razširite povedi in ustvarite nazoren opis izseka iz zunanje resničnosti. Kako pa tako besedilo učinkuje na bralca?

7 KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI

Z zakonom o maturi in na njegovi osnovi sprejetimi podzakonskimi akti je določeno, da kandidati opravljajo maturo pod enakimi pogoji. Kandidatom s posebnimi potrebami, ki so bili usmerjeni v izobraževalne programe z odločbo o usmeritvi, v utemeljenih primerih pa tudi drugim kandidatom (poškodba, bolezen), se lahko glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje prilagodi način opravljanja mature in način ocenjevanja znanja.⁶

Možne so naslednje prilagoditve:

1. opravljanje mature v dveh delih, v dveh zaporednih izpitnih rokih;
2. podaljšanje časa opravljanja (tudi odmorov; možno je več krajših odmorov) in prekinitev maturitetnega izpita po potrebi;
3. prilagojena oblika izpitnega gradiva (npr. Braillova pisava, povečava, zapis besedila na zgoščenki, zvočni zapis besedila na zgoščenki ...);
4. poseben prostor;
5. prilagojena delovna površina (dodatna osvetlitev, možnost dviga mize ...);
6. uporaba posebnih pripomočkov (računalnik, Braillov pisalni stroj, ustrezna pisala, folije za pozitivno risanje ...);
7. izpit s pomočnikom (npr. pomočnik bralec, pisar, tolmač v slovenski znakovni jezik, pomočnik za slepe in slabovidne);
8. uporaba računalnika za branje in/ali pisanje;
9. prirejeni ustni izpit in izpit slušnega razumevanja (oprostitev, branje z ustnic, prevajanje v slovenski znakovni jezik);
10. prilagojen način ocenjevanja (npr. napake, ki so posledica kandidatove motnje, se ne upoštevajo; pri ocenjevanju zunanji ocenjevalci sodelujejo s strokovnjaki za komunikacijo s kandidati s posebnimi potrebami).

Ocenjevanje ustnega izpita pri kandidatih s posebnimi potrebami s težjo govorno motnjo

PRIMER:

Pri **ustnem izpitu** je maksimalno število točk **20**. Kandidat je pri ocenjenih postavkah dosegel npr. 15 točk od 17 (postavka *Glasno interpretativno branje*, vredna 3 točke, je bila izločena iz ocenjevanja), kar je 88,2 %. Pri izločeni postavki se kandidatu določi enak odstotek, kakor ga je dosegel pri ocenjenih postavkah (88,2 % od 3 točk je 2,6 točke). Število točk na izpisu je torej **18 od možnih 20 osnovnih točk**.

Ta del izpita je vreden 20 % celotnega izpita, kandidat je dosegel **18,00 odstotnih točk**.

Priznane točke se vedno zaokrožijo navzgor (npr. 2,1 točke se zaokroži na 3 točke).

⁶ Besedilo velja za vse predmete splošne mature in se ga smiselno uporablja pri posameznem izpitu splošne mature.

8 LITERATURA

Učbeniki in učna sredstva, ki jih je potrdil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje, so zbrani v Katalogu učbenikov za srednjo šolo in objavljeni na spletni strani Zavoda Republike Slovenije za šolstvo www.zrss.si.